СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 148. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 28 червня 1933.

VOL. XLI. No. 148. Jersey City, N. J., Wednesday, June 28, 1933. THREE CENTS.

ЦІНИ НА ФАРМЕРСЬКІ ПРОДУКТИ ЗНАЧНО ПІДНЕСЛИСЬ

НЮ ЙОРК. — Відомости з Вашингтону запевняють, що рішучо прийде до зменшення засівної площі пшениці й бавовни. Дотого сьогорічні жнива не заповідаються так дуже світло. Все те відбилось уже на цінах на хліборобські товари. На нюйорській бавовняній біржі ціна бавовни дійшла до $4 за звій, а в Шікаґо на збіжевій біржі ціна пшениці піднеслася за один день на 7 центів.

Яка це зміна, пізнати найкраще по тім, коли порівнається теперішні ціни з цінами з 3-го березня. Тоді плачено на фунт бавовни $6.40, а цього вівтірка та ціна виносила $10.30. Дня 3-го березня плачено в Шікаґо за бушель пшениці 48 і пів цента, а у вівторок плачено 92 центи. За курудзу плачено тому 4 місяці 26 і пять осьмих цента за бушель, а тепер платять понад 53 центи.

ДОЛЯРОВА ПШЕНИЦЯ В ТЕКСАС.

ФОРТ ВОРТ (Тексас). — Сталося те, про що фармери не мріяли тому кілька місяців. Спродано 20 ваґонів пшениці, за яку платили по $1.01 за бушель.

ПОБОРЮЮТЬ КОНКУРЕНЦІЮ У ТКАЦЬКІМ ПРОМИСЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Зачалися публичні переслухання в справі заведення в ткацькій промисловости одного кодексу, який ограничував би конкуренційну боротьбу. Це буде перша спроба завести такий кодекс. Якщо спроба буде вдатною, її застосують і до інших родів промислу.

КОРАБЕЛЬ ОСІВ НА МІЛИНІ.

НЮ ЙОРК. — Великанський модерний корабель „Рома" осів на мілині біля Сенди Гук. Сталося це через густу мраку, яка перешкодила 15 корабльам доїхати у свій час до нюйорського порту. Корабель піднесено, але виладування подорожних на сушу припізнилося на 24 години.

ЕЛЄКТРИЧНЕ ОКО.

ШІКАҐО. — Радіові інжиніри демонструють новий винахід, який, на їх думку, спричинить цілу революцію на полі телевізії. Є це „іконоскоп", який називають „людським оком", а який уможливить практичне застосування телевізії для домашнього вжитку.

ПІЗНАЛИ СЕБЕ.

НЮ ЙОРК. — Кордел Гол, секретар стейту, говорив з Лондону через радіо про Економічну Конференцію. Він казав, що делеґати щойно запізнались, а це вже має велике значіння, бо всі приходять до переконання, що кождий з них має до поборення тісамі перешкоди, що й інші.

ТРЕБА НОВОГО ТИПУ БАНКИРА.

БОЛТОН ЛЕНДІНҐ (Ню Йорк).—А Берлі мол., професор корпораційного права в „Коломбія Юніверзіти", говорив на конвенції „Стейт Бенкерс Асосієйшен" про будучність американських банків. Він схарактеризував баґатьох банкирів як захланні одиниці, котрі думають більше про збивання особистих маєтків ніж про шанування того довіря, з яким відноситься до них загал, складаючи в їх руки своє майно. Супроти того треба виховати в Америці інший рід банкирів.

ВОЛ СТРІТ ПРОТИ ФОРДА.

ДІТРОЙТ. — Герберт Вилкин, ґенеральний управитель банків „Ґардіен-Дітройт Юніон", заявив перед великою лавою присяжних суддів, що в Дітройті прийшло до банкових крахів через Вол Стріт. Він каже, що Генри Форд мав у дітройтських банках депозитів на суму $65,000,000. Вол Стріт хотів заморозити ті фонди й в той спосіб дістати Форда у свої руки.

МИТНІ УРЯДОВЦІ ДОБАЧУЮТЬ ЛІПШІ ЧАСИ.

НЮ ЙОРК. — На конвенції митних урядовців стверджували, що часи змінились уже на ліпше. Референти вносили це з цього, що вони не бачили від літ подорожних з таким усміхом, як їх бачать тепер. Дотого подають, що піднеслося значно і число подорожуючих.

РУЗВЕЛТ ЗВЕРНЕТЬСЯ ДО ПОЛУДНЯ.

ВАШИНҐТОН. — Демократичні провідники звертаються до президента Рузвелта з домаганням, щоби тепер, коли полудневі стейти мають рішати про прогибіцію, видати від президента відозву, яка взвалаб населення Полудня піддержати демократичну платформу й заявитися за знесення прогибіції.

Кажуть, що така відозва поможе й може перетягнути хоч деякий, досі сухий стейт, на сторону мокрих.

ТАКИ ЗАГИНУЛИ.

МЕКСІКО СІТИ. — Зі стейту Вера Круз доносять, що знайдено розбитий літак славних еспанських летунів, котрі перелетіли Атлянтійський океан зі Севілі до Куби. У розбитім літаку знайдено тіла погибших: капітана Маріяна Барбарана і поручника Хоакіна Коляра.

УКРАЇНКА ЖЕРТВОЮ СТРАШНОГО ВИПАДКУ.

Дня 27. травня ц. р. у Веленд, Онт., впала на землю з висоти 1,500 стіп панна Елсі Сторов, яка пробувала вискочити з літака при помочі леґкопаду. При тім вона згинула. Показалося, що нещаслива жертва була Українкою, дочкою В. Шведюка з Вінніпеґу. Вона виїхала з Вінніпеґу перед 8 роками і прибрала собі імя Елсі Сторов. Її професійною особливістю було скакання з літака при помочі леґкопаду.

БРАТАНИЦЯ ПАПИ — ФІЛЬМОВОЮ ЗІРКОЮ.

Братаниця папи Пія XI., Сандра Ратті, захотіла присвятитися фільмовій карієрі, тому спитала папу, чи годиться на це. Папа згодився під умовою, що вона виступатиме під прибраним назвищем, тому вона прибрала собі псевдонім Сандра Равель.

ДЗВІН КРУЖЛЯКА „ЕМДЕН".

Німецький кружляк „Емден", який на війні затопив багато ворожих кораблів, пішов на дно від австралійського кружляка „Сідні" біля Кокосових островів. Австралійські моряки взяли собі на спомин алярмовий дзвін „Емдена". Його завісили в городі у заливі Сідні. Минулого року дзвін пропав. За пять місяців знайшли дзвін закопаний у Гайд Парку в Сідні. Дзвін перенесли до воєнного музею. 1 ось він 28. квітня знову пропав. Тепер виявилося, що хтось продав цей дзвін за 160 фунтів і кораблем „Мейн" перепачкував до Німеччини, де продав його мабуть за 1,000 фунтів. Покищо невідомо, чи німецький уряд зареклюве дзвін для свого музею, чи видасть його Австралії.

ХОТІВ ПОВІСИТИ АДВОКАТА.

З Варшави повідомляють, що засудженого на смерть Шпиґуна Стерчинського до самої шибениці вів під руку його оборонець, високий мущина в окулярах. Кат Бравн знав, що має вішати двох засуджених, із яких один був високий і в окулярах. Думав, що оба вони засуджені, тому хотів повісити й адвоката. Йому пояснили, що другий це оборонець. Стерчинський просив, щоби при ньому дві години осталася його приятелька, танцюристка з Італії. Йому позволили на це. Шпиґуна Брохіса похоронили в XI. кватирі біля гробу пор. Терка, якого в 1920 р. розстріляли за шпіонажу та дефравдацію. Це кватира розстріляних на основі судових присудів.

АРЕШТУВАННЯ.

На приказ судової влади у Львові поліція перевела ревізію в дяка Михайла Голода в Бринцях, пов. Бібрка. Голода відставили до судового арешту в Бібрці, а акти справи до прокуратури у Львові.

500 ЖИДІВ З БЕЛЬҐІЇ.

До польської стації Збоншиня приїхали окремим поїздом з Бельґії 500 Жидів, що є польськими підданими. Вони вернулися до Польщі, щоб осісти тут на постійне. Найбільше між ними купців; є теж лікарі та інші вільні професії.

ДАЛІ ПРОЦЕСУЮТЬ ВОКЕРА.

Бувшого нюйорського мейора, Джеймса Вокера, і його жінку, з якою він уже розвівся, далі тягнуть до суду за $2,141.20, яких допоминається фірма Сомерс, Інк. Та ні мейор ні його жінка не платять, ні не ставляться на судову розправу. Це процесує фірма за річи, які побрала жінка Вокера, як за черевики, рукавички, панчохи і т. д.

З ЕСПАНІЇ ДО АФРИКИ ПОПІД МОРЕ.

Еспанський уряд дістав від одного інжиніра новий проєкт, як збудувати тунель попід Ґібральтар і цим улекшити переїзд з Еспанії до Африки. Цей останній проєкт ріжниться від численних попередніх тим, що пропонує вибудувати дорогу для авт попід море. Цих 34 км. можна би переїжджати автом за пів години. Скільки коштувала би така дорога, не довідуємося.

ТИТУЛ „ІНЖИНІР".

Найвищий військовий суд Чехословаччини видав цими днями свій осуд у справі одного засудженого, якому при вимірі визначної кари додали рішення, що він тратить на майбутнє право вживати титулу „інжинір". Засуджений звернувся з відкликом до найвищого суду і цей суд рішив, що титулу „інжинір" не можна нікому відобрати тому, що це не академічне відзначення, ані становище, тільки приналежність до якоїсь професії. Така приналежність не може бути предметом судової кари.

ЯК В АНҐЛІЇ ШАНУЮТЬ ВІЙСЬКОВОГО КОНЯ.

На днях анґлійський ґенерал С. І. Армстронг відійшов на пенсію. Його коня, на якім ґенерал їздив 16 літ, отруїли без болю, бо за старими військовими приписами кінь, який служив активному офіцирови, не сміє бути проданий цивільній особі. Крім того є припис, що на коні, на якім їздив ґенерал, не сміє їхати молодший від ґенерала офіцир. З тої причини коня втруїли і поховали у військовім гробі. Кінь, про якого мова, дістався в анґлійський полон в часі війни і його передали ґенералови Армстронґови.

ПІДЛА ПІМСТА.

У Волі Коблянській, повіт Старий Самбір, місцевий Жид Вайдман, відплачуючись Йосифови Юрчакови за те, що цей не хотів йому позичити чвертку бульби, брехливо донів поліції в Старому Самборі, що цей переховує у себе кріс, через що Юрчак мав дуже великі неприємности. Йосиф Юрчак вніс скаргу до суду на Вайдмана за брехливий донос і на кількох постерунковиx старосамбірської поліції.

МАДЯРСЬКА КРОВ.

Студент будапештенського університету, Янош Шідлер, пиячив усю ніч, а на світанку пішов із циґанською музикою уладити серенаду своїй любці. Коли дівчина не хотіла показатись у вікні, студент вистрілив собі в груди з револьвера. Тяжко раненого забрали до шпиталю.

ЮҐОСЛАВЯНСЬКИЙ КНЯЗЬ, ЩО ОЖИВ МІЖ ТРУПАМИ.

У Ніцці отруївся морфіною 38-літній князь Микола Караджорджевич. Його батько був братом сербського короля Петра. Підчас війни князь Микола був летунським старшиною в російській армії. По війні жив у Франції. Часописи пригадують, що в 1929 р. в Парижі в таксівці князь був поражений апоплексією. Його відставили були тоді до шпиталю, де думали, що він уже мертвий та відіслали до анатомічного відділу. Там князь нараз серед трупів ожив. У звязку з самогубством князя Миколи німецькі часописи приносять подробиці з його авантурницького життя. Юґославянське посольство в Парижі заперечує, начебто князь був посвоячений з королем Олександром. Із юґославянських кол у Парижі повідомляють, що Микола Караджорджевич був незаконним сином Арсена Караджорджевича, брата бувшого короля Петра, та хоч пізніше батько признав його, то ніколи не признав його юґославянський двір.

20,000 ЖИДІВ ПРИБУДУТЬ ДО ПОЛЬЩІ.

З Лондону повідомляють: Ґенеральний секретар лондонського комітету помочи для Жидів, Кайзер, який був недавно у Варшаві, заявив представникам преси, що комітет допомоги, який заснувався для Жидів у Варшаві, рахується з тим, що в найблизших місяцях прибудуть до Польщі 20,000 Жидів з Німеччини. Хвиля припливу жидівських утікачів з Німеччини є й надалі сильна.

ПРОТЕСТ ЯПОНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.

80 японських письменників підписали протест проти палення книжок у Німеччині. Назвали це ганьбою німецької культури та визовом, киненим цивілізації.

СТУДЕНТ УБИВ СТУДЕНТА.

У селі Пшевуз, біля Бічанова, вбив підчас прогульки студент фільософії краківського університету, Болеслав Олейнічак, свого товариша, з яким разом мешкав, студента теольоґії Ляховича. Причина — особиста суперечка.

ПЕРЕГОВОРИ ЕМІҐРАЦІЙНОГО ЦАРЯ КИРИЛА З ГЕТЬМАНОМ СКОРОПАДСЬКИМ.

Чужа преса повідомляє, що до Берліна прибув шеф політичної канцелярії вел. князя Кирила, претендента до царської корони, бувший капітан російської маринарки, Ґраф. Одночасно в Берліні перебуває ґен. Шелінґ, який в уряді еміґраційного царя виконував функції міністра військових справ. Приїзд до Берліна двох визначних співробітників великого князя Кирила є у звязку з переговорами з бувшим гетьманом Скоропадським. Переговори ті мають, мовляв, на меті оконечну умову в справі федераційного звязку України з російською монархією. В тих переговорах бере також участь представник ґітлєрівців, д-р Моц, що в кругах ґітлєрівців має марку знавця Росії і є найближчим помічником Розенберґа.

ЯПОНЦІ САМОЧИННО ПЕРЕВОДЯТЬ СЛІДСТВО НА ТЕРИТОРІЇ РОСІЇ

ПІСЛАЛИ ТОРПЕДОВЕЦЬ ДО БЕРЕГІВ КАМЧАТКИ И ВИСАДИЛИ З НЬОГО ВОЄННИХ МОРЯКІВ НА РАДЯНСЬКУ ТЕРИТОРІЮ. РОСІЯ ПРОТИ ЦЬОГО ПРОТЕСТУЄ.

МОСКВА (СССР). — Японський торпедовець „Тачіказе" ввійшов на російські води біля Камчатки й висадив на беріг відділ воєнних моряків, не питаючи на те ні згоди, ні дозволу радянської влади. Моряки перевели самочинно слідство в справі розстрілу трох японських рибаків пограничними чекістами. Японці не звернули уваги на радянський протест проти появи на радянській території японського воєнного судна та воєнних моряків і лишалися на березі, поки не скінчили свого слідства.

Заступник комісаря справ заграничних заявив перед японським амбасадором у Москві рішучий протест проти такого самоправства японської воєнної фльоти. Притім він заявив, що радянська влада сама переводить слідство й коли виявиться, що Японці дійсно були розстріляні, тоді виновники будуть покарані. Японський амбасадор нічого на протест не відповів.

ТИСЯЧІ КИТАЙЦІВ ЗАГИНУЛИ В ПОВЕНІ.

ҐАНКОВ (Китай). — В провінції Квейчов обірвалася хмара. Потоки води залили велике місто Тенґієн, у якому загинули кілька тисяч людей. Жертв повені годі підрахувати, бо води залили величезну долину ріки Маєн, де зруйновано більше як два десятки великих сіл.

Місто Тенґієн та всі селища здовж ріки зруйновані водою до тла. В потоках води плавають людські трупи, трупи домашніх звірят і рештки зруйнованих домів та ріжних будинків. Уряд не годен дати допомоги населенню, яке вратувалося від загибелі, але тепер лишилося без даху над головою й без ніяких засобів поживи та медичної допомоги.

ЛЮДОЇДСТВО В КИТАЮ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Людоїдство в провінції Шенсі стало вже побутовим явищем. В той час, як долина ріки Янґце терпить від повени, у провінції Шенсі посуха така, що випалило не лише траву, але й кущі та дерева. Населення на просторі яких 120,-000 миль умирає з голоду.

ҐІТЛЄРІВЦІ АРЕШТУЮТЬ БАВАРСЬКИХ КАТОЛИКІВ.

МІНХЕН (Німеччина). — З наказу з Берліна переведено арешти лідерів баварської католицько-народньої партії, яка була довго в опозиції до націонал-соціялістів. Усі партійні орґанізації та пресу закрито, а лідерів партії, включаючи всіх членів сойму та парляменту від цієї партії, арештовано.

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ РОЗЗБРОЄННЯ ПОЧИНАЄ ДОВШІ ВАКАЦІЇ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — З поінформованих кол доносять, що конференція в справі розззброєння піде на довші вакації, поки не вияснться певні наслідки праці економічної конференції. Проти вакацій конференції виступають Італія та Німеччина, але вакації будуть рішені делеґатами Франції й Анґлії при підтримці інших держав.

БОЛЬШЕВИКИ ХОЧУТЬ ЗНОВУ ТОРГУВАТИ З АНҐЛІЄЮ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Почалися переговори про відновлення торговлі між радянською Росією й Анґлією. В цій справі радянський міністер Літвінов відвідав анґлійського міністра справ закордонних, Саймона. Анґлія ставить першою умовою розмов про відновлення торговлі звільнення большевиками з вязниці анґлійських інжинірів Мек Донелда і Торнтона.

В колах консервативної партії кажуть, що новий торговельний договір з Росією має бути таким, щоб большевики не могли продавати свого краму й сирівців Анґлії більше, ніж купують від неї. Дотепер большевики привозили до Анґлії більше, ніж вивозили з неї.

АРЕШТОВАНИЙ ЗА БОМБУ В СОБОРІ СВ. ПЕТРА.

ВАТИКАН СІТИ (Папська держава). — Арештовано Еспанця Саломона, якого вважають винним у підложенні бомби в катедрі св. Петра. Вибух бомби поранив четверо людей.

Думають, що підложення бомби є наслідком боротьби еспанського уряду з римо-католицькою церквою, бо та боротьба все більше загострюється. Від 1931 року це вже третя спроба висадити в повітря катедру св. Петра.

ЗОЛОТИЙ БЛЬОК ПРОТИ АМЕРИКИ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Франція прикладає всі зусилля, щоб нарешті створити бльок з держав з золотою валютою та з валютою твердо стабілізованою. Цей бльок буде направлений проти Злучених Держав і буде боротися зі спробою президента Рузвелта піднести світові ціни на ріжні фабрикати й сирівці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МІЛІОНОВІ ЦИФРИ — ЩЕ НЕ ВСЕ

Перед нюйорським найвищим судом опинилася тому кілька місяців аплікація стейтового асекураційного суперінтендента в справі ліквідації „Ґлоб енд Ротґерс Фаєр Іншуренс Компані". В тім поданю стверджено, що в книгах цеї асекураційної компанії оцінено її майно на суму коло $60,000,000. Та дійсна вартість того маєтку виносила в часі внесення аплікації всього $21,000,000.

Стверджено далі, що та асекураційна компанія закупила 35,006 шерів „Лоєрс Тайтл енд Ґаранті Компані", яких вартість подано на суму $12,000,000. Тимчасом ті шери вартували вже в часі, коли на біржі пішли вгору, всього коло пів міліона долярів.

Застановляючися над тим, чому це так склалося, прийшли при доходженню до висновку, що директори асекураційної компанії були грошево заінтересовані в другій, морґеджовій компанії, в якій вони були президентами й директорами та яку піддержували фондами асекураційної компанії.

Отсей факт подаємо до відома всіх тих, що звикли при обговорюванню справ У. Н. Союза покликуватися на великі асекураційні компанії, на величаві будівлі, в яких приміщені такі асекурації, й на ті великі мілонові числа, якими оперують ті компанії у своїх звітах. Ми не думаємо тим підкопувати сили й значіння інших асекурацій, ні не хочемо квестіонувати забезпечення, яке вони дають. Ми тільки твердимо, що замало ще мати хмародер і виказувати десятки міліонів долярів у книжках чи звітах. Бо ми є свідками, що валяться банки й асекурації з хмародерами й сотками міліонів маєтків. Для забезпечення треба ще розумної, чесної і солідної господарки. А такою є та, яка стоїть осторонь від найбільшої американської хороби: спекуляції.

І коли ми будемо з того боку глядіти на наш У. Н. Союз, то щойно тоді зрозуміємо, чому він передержує крізу й розвивається та закріплюється фінансово навіть у часах найбільшої фінансової скрути. А зрозумівши те, будемо глядіти на нашу інституцію іншими очима навіть з чисто бизнесового боку. Тоді позбудемося отих пустих балачок, які ще тут і там ведуться, а в яких протиставиться Союзови ріжні асекураційні компанії тільки тому, що вони мають хмародери і виказують сотні міліонів у цифрах. І памятаймо ще й на те, що в часі, коли ті величезні компанії були змушені припинити звороти в готівці й уділювання позичок, наш У. Н. Союз взявся у тім самім часі переводити реформу, щоби саме давати позички й завести грошеві звороти в готівці.

НАУКА ПРО АРІЙЦІВ.

В літературі й інших публікаціях німецьких національних соціялістів часто приходить слово „Арійці". Пишеться про расу арійську, у відріжненню від раси семітської. Мовляв, Німеччина належить до „Аріян" чи „Арійців", та що „не-Арійці" не мають там мати прав, чи привілеїв.

Що це слово означає й звідки воно взялося?

Саме слово „Аріець" має століття за собою. Воно приходить ще в індійських старинних гимнах, де воно означало правлячу клясу Індії. З часом воно набрало спеціяльного значіння, так, що значило стільки, що: правдивий, щедрий, льояльний, добрий. Ще в Індії почало це слово набирати значіння чогось видеалізованого.

В цьому значінню воно перебралося до німецьких фільософів і антропольоґів в часах наполеонської окупації Німеччини. Були це часи для Німеччини справді тяжкі. Вся Німеччина була в національній розпуці. Найбільше королівство Німеччини, Прусія, що домінувало над Німеччиною, що вело провід у визвольній боротьбі проти Франції, лежало побите й покинене. Пруський уряд був примушений приняти понижуючі умови. Пруські урядники мали при обниманню уряду складати присягу на вірність французькому цісареви, Наполеонови. Навіть у справах шкільництва їх права й влада були обмежені. В тій національній розпуці німецька душа потребувала якоїсь потіхи. І потішителем її став не політичний провідник, як це звичайно діється, але фільософ. Звався він Фіхте.

У 1807 році, саме в часі найбільшого національного розчарування, виступив Фіхте зі славним курсом про німецьку націю, в котрім він обговорював причини німецького національного лихоліття. Він не схлібляв Німцям, не величав їх, не виказував, що вони кращі, як всі інші народи в світі, а тільки безсторонно говорив про німецьку національну культуру та про становище Німців серед культур народів Европи. Хоч не було в цих відчитах ніяких демагогічних підлизувань до німецького націоналізму, всетаки вони мали глибокий вплив на Німеччину. Вони зробили Німців свідомим народом, свідомим своєї культури, своєї відрубности, а тимсамим запалили їх плекати цю відрубність. Це саме, що він представляв Німців за творців оригінальної культури, робило Німців гордими на свою націю.

Як справжній учений, Фіхте держався обережно. Він теж говорив про духові прикмети, а не про тілесні. Інші вчені були менше осторожні. Їм подобалося виводити німецьку мову й культуру від давньої, глибокої старини. В цей спосіб вони лехтали німецьку національну свідомість: мовляв, німецька культура не тільки оригінальна, інакша від інших культур, але ще й дуже стара. Одні виводили її від „здеґенерованої" римської культури, інші пішли ще далі. Фон Кляпрот, німецький орієнталіст (себто вчений, що займається східніми народами), говорив, що німецька культура походить з Індії, що німецька культура має багато спільного з культурою Індії, з якої властиво виросли культури всіх народів від Індії по Німеччину. Він викував осібне слово, „індо-ґерманський", на означення спільности культур. Він казав, що прадіди Індо-ґерманців навіть мали спільну назву й звали себе Арійцями. Другий учений, Пот на імя, доказував, що Індо-ґерманці жили колись пастирським племям на горах Гінду-Куш та в долинах рік Оксуса й Аксартеса, звідки розійшлися по Азії й Европі.

Та інші вчені не знаходили доказів на те, що колиска Арійців була в Азії. Інші говорили, що вона лежить в Европі та що первісні Арійці це Славяни й Славяно-Балти. Потім професор Шляйхер доказував, що первісні Арійці мусіли бути Німці, Славяни й Литовці.

В другій половині 19 століття професор Макс Мілер виступив проти вживання терміну Індо-европейці та радив усе вживати слова Арійці. Він і його ученики й приятелі розглядали ріжні мови народів Европи й передньої Азії та доказували предивні річи про походження Арійців та їх спільну давню мову. Пізніше вчені не приняли цих висновків та бачили в них тільки бажання доказати старину власної культури.

У половині 19 століття виступив ґраф Артур де Ґобіно зі своїми „Нарисами про нерівність людських рас". Це не був учений, але поет і фільософ. Та він умів гладко писати про свої, часто фантастичні, думки. Йому здавалося, що все, що в світі є великого, високого, гарного, походило з одного жерела. Він думав, що первісна чиста раса — це Арійці. Отже все, що добре в людині, походить від Арійців, себто Німців, — писав він. Це були „чисті" люди, незмішані, і геройські й побідоносні, й артисти, і т. д. Отже всі раси це щось стале, незмінне. Раса не зміняється, а дідичиться, переходить з батька на сина.

Іншіж учені стали міряти черепи тих, що мали належати до Арійців, та переконалися, що в цих людей є всілякі виміри черепа. Відтоді перестали вже говорити про Арійців як про расу. Все ще говорено про певні мови, з деякими спільними признаками, як про арійські мови.

Та інші все держалися давніх думок. Отто Аммон старався доказати, що всі Арійці є довгочерепні, що тільки такі довгоголовці помандрували з сіл у міста, де буцімто тільки розум має значіння, що Арійці це вроджені провідники й управителі людьми. Але в науці приймалася щораз більше думка, що чистої раси нині майже нема, що теорія про „Арійців" це романтика, оперта на бажанню. Це видно з того, що Арійці раз Европейці, раз Азійці; раз бльондини, раз брунети; раз темно-шкірі, то знов яснотілі.

Ця неозначена думка стає тепер знову в пригоді Німцям, приниженим жорстокими й несправедливими умовами мира, подиктованими їм побідниками в світовій війні. Замісць говорити про Німців та німецьку культуру, вони воліють говорити про Арійців. Їм здається кращим, коли семітам протиставлять Арійців, цілу расу, до якої буцімто належать багато народів, але серед котрих всетаки Німці ведуть культурний провід.

ШЛЯХОТНИЙ УЧИНОК ЧЕСЬКОГО ІСТОРИКА, ПРОФ. Д-РА ЯНА СЛАВІКА

Підчас вистави славянських ілюстрованих часописів у Празі стався випадок, що є характеристичним для славянських взаємовідносин. Орґанізатори вистави — „Товариство Славянських Жінок" („Єднота славянських жен") (більшість членів цієї орґанізації є русофільського напрямку, т. зв. „крамаржівці") на передодні вистави вивісили у виставовій салі прапори всіх славянських народів, за винятком українського й білоруського. Побачивши це, Українці, що улаштовували на виставі український відділ (український відділ улаштовував Український Історичний кабінет), звернулися до орґанізаторів вистави з запитом, чому нема українського прапора, на що дістали відповідь, що орґанізатори не знають, як український прапор виглядає. Українці заявили, що принесуть і вивісять свій прапор самі. На це їм орґанізатори відповіли, що український прапор мусить бути такого самого розміру, як усі вже вивішені прапори (певно сподівалися, що Українці вже не вспіють зробити нового прапора). Українці й на це згодилися.

Підчас згаданої розмови у виставовій салі були кілька чеських учених (директори музеїв, бібліотек, архівів, тощо, яких спеціяльно запросили, щоби подали фахові вказівки для вистави), а між ними й директор Славянських Архівів у Празі, проф. д-р Ян Славік — чеський історик, відомий українському громадянству яко керовник Українського Історичного Кабінету в Празі й взагалі як учений, що кілька разів уже виступав в обороні української справи. Як було помітно, проф. д-р Ян Славік нервово прислухувався до розмови Українців із орґанізаторами вистави в справі прапора. Йому, як Чехови, очевидно, було просто соромно за своїх нерозважних зрусифікованих земляків. Він бачив, що в цьому випадку вивішення прапорів мало символічне значіння — віддання пошани Чехами славянським народам. Тому, на його думку, не випадало, щоб Українці самі вивішували свій прапор. Отже коли Українці хотіли йти, щоби спішно виготовити свій прапор, проф. д-р Ян Славік заявив їм, що український і білоруський прапор він виготовить і вивісить на виставі сам, яко дар. І дійсно, він на свої власні кошти спішно виготовив два дуже гарні — український і білоруський прапор, які були вивішені у виставовій салі ще перед відкриттям вистави.

Шляхотний учинок проф. д-ра Яна Славіка, що глибоко зворушив почуття українських і білоруських еміґрантів у Празі, очевидно промовив і до сумління орґанізаторів вистави. Щоби загладити свою нетактовність, вони потім підчас цілої вистави проявляли до Українців особливу приязнь, а коли виставу з Праги перенесено до Берна, то вже самі просили в Українців і Білорусів, щоби позичили до Берна своїх прапорів.

М. О.

ЗАКОН ПРОТИ АТЕЇЗМУ.

Недавно одна комуністична ґазета в Голяндії помістила статейки, в яких насміхалася з християнських святощів, а при цьому вживала найбільше простацьких висловів. І католики і протестанти виступили проти того не лише словом, а й ділом. Ніхто не хотів держати тієї ґазети в крамницях, що продають ґазети й ніхто не хотів її купувати. Католицькі посли предложили в парляменті проєкт закона і парлямент закон приняв. На основі того закону карають кождого, хто прилюдно обиджав би релігію словом, письмом, малюнком. Таксамо карається вазницею або гривною від 100 ґульденів угору кождого, хто на прилюдному місці писав би слова або малював малюнки, які обиджують релігійні почування.

Гарна правильність.

— Чому ви у свідоцтві мого сина написали: „Неправильно ходив до школи"?

— Бо він що тижня не приходив два рази до школи.

— Ну, так, одначе правильно що тижня.

Г. КРАШАНКО.

НЕ ХОЧЕМО ЧУЖОГО!

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.
(княжий вік).

(8)

— Бо вмію давати собі раду. На моє щастя, маю багато роботи поза монастирем. Буваю між людьми. В людських домах нема таких строгих приписів як ті, що дошкуюють нам тоді, коли ми між монастирськими стінами.

— Я знаю, що в монастирях не так то дуже строго, як про них розказують самі монахи. Люди знають і розказують, що буває інакше.

Монахови господар дав на нічліг окрему кімнатку. Борота і Стефан пішли до шопи. Там полягали на сіні близько своїх коней.

Перший пробудився монах. Вийшов з хати, коли щойно стало займатися на світ. Всі інші ще спали. Вчорашний мід ще троха шумів в голові. Троха потерпав, що ігумен погладить його проти шерсти за те, що спізнився. Розбудив свого погонича і приказав запрягати коні. Не попрощавшися ні з Боротою ні з Беньком, відїхав до Вишні. Сидячи на возі, відмовляв залеглі молитви.

Монах вже був далеко, в половині дороги до Вишні, коли рушився Борота і шелестом сіна розбудив Стефана. Оба пішли до кімнати, де дістали снідання з теплої юшки і з хліба.

— Поїдеш зі мною? — спитав Борота Стефана, стягаючи під конем попругу.

— Я радби, та самі бачите, що так одягненому годі.

— То хіба іншим разом. Я їду до Вишні, бо мені треба побалакати з владикою. Відтам поїду до Завадова. Як ти вертаєшся до хати, до твого Бенькова, то тобі треба взяти відси на полудне дорогою до Никлович. Яких тисячу кроків одна нам дорога. Потому я поїду далі, ти возьмеш на ліву руку.

Посідали на коні, виїхали на дорогу і пустилися в сторону Вишні. Собаки Стефана в радісних підскоках окружляли їздців і побігли вперед. Їх коні ще не розігналися добре, коли від противної сторони надбігло пару мисливих собак. Зійшлися з обома собаками Стефана. Очевидно сі й ті зачали гаркати, скалити до себе зуби. За собаками причвалало більше товариство.

— То владика їде на полювання! — крикнув Борота до Стефана. — Я до Вишні хіба вже не поїду. Вступімся з дороги.

Побачивши собаки Стефана, епископ спинив коня і став їм призиратися. Собаки вже стояли коло Стефана, бо коли зачали гризтися з епископськими, Стефан свистом прикликав їх до себе.

— Чи то твої собаки? — спитав епископ.

— Мої! — відповів Стефан, поклонившися.

— Яким правом ти з ними гуляєш по чужих лісах і полюєш?

— Я тут не полюю. І не з власної волі я сюди забрив. Я полював у сусідстві, зблудив і приблудив аж сюди.

Владика ласо позирав на пси. Таких він не мав.

— Відки ті собаки маєш? — спитав. — У кого служиш?

— Не служу нікому. Хіба, що моїй мамі. Собаки я привіз від Греків.

Стефан поклонився, щоби вже поїхати далі, коли владика кивнув рукою, кличучи його до себе і каже:

— Ходи но ближче, бо хочу з тобою побалакати про ті собаки. Я дуже радо купив би їх. Відки ти?

Стефан бачив, що вже мусить виявити, хто він. Скочив з коня, підійшов до владики, низько поклонився і сказав:

— Я з Бенькова. Пишуся Стефан Бенько.

Для владики була се несподіванка. Видивився на нього і аж по хвили промовив:

— То ти вже назад? Чомуж я не знав сего? Чому ти не зголосився до мене? Хібаж ти не знаєш, що я твій дядько?

— Вибачайте, що я так прогрішився. Та я недавно вернувся. Треба було якийсь час сидіти з мамою. Вона не пускала мене від себе. Нині я тут знайшовся цілком випадково. Полюючи в моїх лісах, я пішов блудом і зайшов аж сюди.

— Кудиж ти тепер?

— До хати. Як би на мені ліпший одяг, то я був би зайшов до вас, бо знаю, що ви у Вишни.

— Пусте одяг! І у Вишни знайдеться щось для тебе. Я лиш троха провітрюся з моїми собаками. За які дві години буду назад в монастирі.

Владика звернувся до старшого слуги, що їхав за ним і сказав:

— Слухай, Тимку. Даю в твої руки сего молодого боярина. Пильнуй його, щоби не втік. Заведи до монастиря і умісти в одній з моїх кімнат. Нехай там зажде на мене. Також розглянься, чи нема там яких одягів добрих на нього.

Звернувшися знов до Стефана, сказав:

— І не пробуй втекти! Я за хвилю буду назад.

Владика махнув рукою в сторону Вишні і обернувся вперед. Аж по хвили побачив, що коло нього чвалає Борота.

Полишений коло Стефана Тимком, глядів за мисливською дружиною. Аж коли вона щезла на закруті дороги, звернувся до Стефана і сказав:

— Рушаймо!

— Не в смак вам, що мусите зі мною вертатися до дому, — сказав Стефан усміхнувшися. Ви мисливий і воліли би в противну сторону. Та я не винен, бо я не напирався до Вишні.

— То пусте! — відповів Тимко. — Нині й так полювання не буде.

Поїхали. Швидкі коні скоро занесли їх під Вишню. Вже й міські вали і частоколи на них видко було, коли переїздили попри якусь церкву. Стефана скортіло подивитися, як виглядає в середині. Звернувся до Тимка:

— До міста вже недалеко. Можу зайти пішки. Я на хвилю вступлю до сеї церкви. Возьміть мого коня і собаки, та їдьте до монастиря. Гадаю, що мені не тяжко буде допитатись, де мешкає владика.

— Я мушу виконати приказ владики, — відповів Тимко. — Приказ такий, щоби вас приставити до його мешкання. Ідіть до церкви. Я з конем і з собаками зажду на вас тут, коло фіртки кладовища.

Стефан скочив з коня, взяв собаки на посторонки, передав їх Тимкови і увійшов на кладовище. В хвили, коли переступив поріг фіртки, відчинилася фірточка в бічнім мурі, оперізував що кладовище. З фірточки вийшла молода, гарна жінка, за нею прегарна, може шіснацять-сімнацять-літня дівчина. Не сумнівався, що то мама і донька, бо були дуже подібні до себе.

Знаючи, що Завада жиє під самою Вишнею і що має дуже гарну доньку, Стефан вгадав, кого побачили його очи. Стояв, не рухаючися, неначе вріс в землю, і дивився на дівчину. Ішла за мамою поперек кладовища до бічного входу. Мама ішла гордо, не дивлячися ні вправо, ні вліво. Дівчина цікаво роззиралася. Очевидно, побачила також Стефана. Здивувалася, що він на неї так витріщив очи. Спійманий на тім її поглядом, обернувся троха в бік, будьтоби оглядаючи кладовище. Дівчина також повела очима в інший бік. Аж коли входила до церкви, ще раз глянула в бік незнакомого, вродливого парубка. Знов спіймала його на тім, що вдивляється в неї. Тепер вона спаленіла, і сердито, прискоривши хід, увійшла до церкви. Стефан стояв ще хвилю і собіж пішов туди, також бічним входом. Хотів ще ліпше придивитися дівчині, та годі було. Сиділа так, що видів тільки одно її, може й не її рамя ззаду. Службу правив сам ігумен.

Коли служба скінчилася, почув, що його хтось ззаду сіпає. Озирнувся і побачив о. Симеона. Він був на хорах. Побачивши в церкві Стефана, зійшов до нього. Саме тоді обі жінки виходили з церкви і переходили попри них. Старша кивнула головою до монаха. Сей, склавши руки навхрест на грудях, подякував їй глибоким, покірним поклоном.

— А що? — спитав тихо, коли вийшли. — Не казав я тобі, що до тої дівчини можна би молитися як до святої?

— То монастирська церква, що ігумен тут править і ви співаєте?

— Не монастирська, а двірська, боярина Завади. Ми правимо тут, бо се наш обовязок. Все, що наш монастир має, прийшло з маєтку Завади. Прийшло і ще далі йде. Монастир має свою власну церкву в самій Вишни... Яким способом ти тут взявся? Може на те, щоби допевнитися, чи я і Борота правду казали про красу тої дівчини? Борота також приїхав?

— Нині я тут цілком випадково. Виїхавши з заїзду Марана, я на дорозі зійшовся з владикою. Пізнав мене, приказав їхати до монастиря і дожидати його повороту. Сам поїхав троха на полювання, я їду до Вишні. По дорозі побачив цю церкву і... ось яким способом я знайшовся тут.

(Далі буде).

М. О. Гайворонський.

КОМПОЗИТОР ДЕНИС СІЧИНСЬКИЙ.

Галичина, цей „глухий кут" старої Австрії, майже у всьому доброму „пасла задніх". Дали ми собі світ забити дошками та потонули надовго в непросвітній годині.

Не мали ми рідної школи й хибувало в нас відповідних осередків, деб росли й розвивалися наші таланти.

Дозволили ми „приятелям" обдерти нас, а в заміну за те вони (ласкаво) дозволили нашим ренеґатам допомагати в будові ненашої культури.

І слабші характери вирікалися свойого, а сильніщі хоч-не-хоч марнувалися завдяки братам Славянам: Полякам та Москалям.

Одним із змарнованих наших великих талантів був композитор Денис Січинський. Його життя припадає на другу половину минулого століття (вмер 1909 р.), на час, коли Европа дала велику скількість славних композиторів, на час, коли й Велика Україна могла похвалитися Миколою Лисенком, а в нас у ту пору покутували ще нарочно накинені нам страшні думки, що музикант це пияк, поет — ледащо, а артист (театральний) — волокита. „Не для пса ковбаса, не хлопови штука". клепали нам на кожному кроці. А наші сусіди забирали від нас що краще, уважаючи наш дорobок своєю вартістю і власністю.

Такі були серед нас відносини, коли народився композитор Денис Січинський. Маючи талант, замилування й будучи „вродженим" артистом, пішов за покликом своєї музи, а приятелі помогли йому... розпиячитися. Мав він і вчителів музики, та на ділі був самоуком, із вдачею правдивого трубадура, який одначе не оспівував любови та лицарських подвигів, а гірку свою долю і такіж долі йому подібних.

Міняючи дуже часто місця свойого побуту, компонував, (писав свої музичні твори) де попало: де треба було. Прихапцем творив і тому його твори (головно трохи більші) не зовсім вишліфовані та заокруглено викінчені. Правдивим майстром є він у своїх прекрасних піснях. Правда, всі його твори, вокальні та інструментальні, дуже мельодійні, тимсамим для пересічного слухача дуже приступні. Народню нашу пісню він добре знав; мало цього: він нею пересяк і тому його оригінальні мельодії носять на собі риси нашої мельодики. Гармонії його творів зовсім відповідають легкій мельодійній та ритмічній будові, а скалі, в подавляючій більшости, мольові (мягкі та сумні). Творив він дуже легко й колиб його життєві відносини були бодай трохи стерпливі, то й число його композицій і художня їх вартість були би багато більші.

Його композиції сумовиті та вщерть налиті болем скорботнього серця поета і музика. Плачуть його пісні, бо здається йому, що „даремно-марно пролетять його найкращі літа". Плаче він піснею й просить:

„Не співайте мені цеї пісні,
Не вражайте серденька мого,
Тихим сном спить жаль мій у [серденьку,
Нащо співом будити його..."

У нього плач і плач, бо „розжалобилася душа у смутках непомірних". А в своїй власній пісні співає та просить: „Пісне моя! Ти підстрілена пташко, мусиш замовкнуть і ти. Годі ридати і плакати тяжко, час нам зі сцени зійти".

Елеґійний тон є пануючий у його творах, бо чуле його серце тужить за ясним сонцем і за усміхом долі. Не дивно, що залюбки вибирає він відповідні його настроєви поезії. Ними він хоче в слухача збудити тугу за гарним минулим. А де туга; там бажання; а де бажання, там до діла вже близько.

Найкраще розумів Денис Січинський сумовитих поетів і виспівав їх думки з повним та правдивим зрозумінням. Розумів він себе й тон своїх пісень, тому то казав своїй пісні затихнути та не сипати мук до мук... Він зрозумів, що, остаточно, біль доведе до бунту й творення нового життя.

Крім сольових та хорових пісень оставив він твори (малі) на фортепян, на цитру, на дуту орхестру. Найбільшим його твором є опера „Роксоляна". Лібрето до цеї опери написав проявляючий тоді великий поетичний і письменницький талан, Г. Луцик, той сам, що від літ жиє в Америці. Цю оперу, якої зміст оснований на українсько-турецьких военних відносинах, писав Денис Січинський на замовлення о. Л. Джулинського, пароха Лапшина, а за свою працю діставав композитор добру винагороду. Спершу він скінчив цілу оперу на голоси в супроводі фортепяна, а потім цей фортепяновий супровід почав розкладати на інструменти симфонічної орхестри. Цеї інструментації вже не скінчив і аж по його смерти докінчив інструментацію тодішний діріґент орхестри Українського Театру в Галичині, Михайло Коссак. Опера йшла в Галичині й на Великій Україні з великим моральним та матеріяльним успіхом.

Другою великою, та непретенсіональною працею Дениса Січинського є збірка українських народніх пісень під назвою „Ще не вмерла Україна", яку він опрацював на замовлення станиславівського книгаря Штавдахера (Гакслера). За обрібку одної пісні платили йому **одну корону.** Збірник цей мав (і має) великий попит і на ньому видавці не стратили. Коли розійшовся перший наклад, тоді другий наш композитор, Ст. Людкевич, додав більше пісень до збірника й тепер ця музична книга найпопулярніша між нами. Популярна вона тому, бо у ній знані усім народні й широко поширені ненародні пісні опрацьовані в легкий спосіб, до тогож із підписаним текстом.

Цього року минає якраз рівно 40 літ від появи опрацьованої Денисом Січинським пісні до слів Івана Франка: „Не пора!" Ця пісня, укладу Дениса Січинського, вартніша для нашого народу від опер і симфоній. Ця пісня, це наш боєвий гимн, який кличе нас до боротьби з ворогами, а заразом до згоди між собою. Коротко: цей гимн зробив і робить найбільше освідомлююче діло. За поширення й опрацювання цієї пісні належиться Денисови Січинському вічна слава.

Денис Січинський опрацював також на фортепян галицькі коляди, гарно й дуже приступно. Правда, галицькі коляди по більшій части новіщі й часто ненародні, та все таки мають вони за собою свою історію, яка говорить ясно про асимілюючу силу нашого народу.

Більша часть творів Д. Січинського появилися друком, частина пропала, а решта ходить у рукописах поміж нашими людьми.

В Галичині найбільший успіх мають його сольоспіви: „Фіналє", „Як почуєш в ночі", „Розжалобилася душа", „Не співайте мені цеї пісні", „Дума про Нечая" й інші. Із хорових залюбки виконувано „Дніпро реве", „Лічу в неволі", „Над гори, до хмар". Ця остання пісня, це мав бути гейби гимн сокільської організації. Прекрасна, сильна це пісня, кінчиться могутнім закликом держати високо нам прапор, а до боротьби кличе нас **Богдан.**

Щира його пісня зараз приймалася й захоплювала слухачів. Знав Д. Січинський сльози й вибухав гнівом проти гнету, — що говорить про його велику любов до рідного народу.

З літами його сумовиті пісні йдуть на другий плян, а на перше місце виступають боєві, кріпкі та завзяті мотиви його творчости. Не диво: життя це боротьба, а боротьба тим краща, чим у борців більше відданости ідеї Волі, Правди та Добра. Сьогодні ми найбільше цінимо Д. Січинського за ті твори, що нас піддержують на дусі та загрівають до дальшої боротьби.

Тому 40 літ Денис Січинський з Іваном Франком заспівали:

„Ми поляжем, щоб славу і во- [лю і честь,
Рідний Краю, здобути Тобі!"

Від того часу співає ці слова ввесь український нарід і співатиме — во віки вічні.

***

Жертви на нагробник на могилі **Дениса Січинського** можна слати до краю через:

OBYEDNANYE,
P. O. Box 122, Hudson Terminal,
NEW YORK, N. Y.

МОСКАЛІ Й УКРАЇНЦІ В БЕРЛІНІ.

(УП) На день 10 травня заповіла була одна з експонованих українських орґанізацій в Берліні два виклади на тему: Події на Далекому Сході та їх вплив на Совітську Україну (підполковник ґен. штабу Колосовський) та Сучасне політичне положення в Европі й українська справа (сотник С. Чучман). Це не подобалось декому з української кольонії в Берліні, в яку в останніх часах замішалось багато малоросів. Вони й задумали зорґанізувати напад на цей доклад та його розбити. Заанґажували собі кілька штурмовиків з Берліна, які мали прийти на салю та розбити все, а після них на побоєвищі мали зявитись Москалі силою коло 50 чоловік, завести своє віче та проголосити світови, що берлінські Українці висловлюються за „єдину неделіму Расею.".

З деяких формальних причин відчити ці відкликано й удар наших малоросів прийшов в порожне. Велике було розчарування орґанізаторів, а не менше також і самих Москалів, що думали поживитись. Орґанізатори пошились в дурні і їх вилаяли наємники Москалі, а самі завели пиятику в томуж самому льокалю, що скінчилась, як це все буває, скандалом. Орґанізаториж посунули гурмою під покров Полтавця-Остряниці, бо сподіваються при ньому дещо заробити. Тепер між ними вже йде спір за міністерські портфелі.

Не від речі буде згадати ще, що тепер у Берліні аж роїться від ріжних інтернаціональних розвідчиків темного походження. Вони жиють і працюють, і то жиють добре, бо з загостренням ситуації вороги українського руху грошей не жаліють. Зате одначе трудно щонебудь заробити з німецьких жерел, бо ті вже зорієнтовані про вартість всіх тих осібняків та не дають себе обдурювати так, як бувало давніще.

— Знаєш, мамусю, що тато дуже смішний, — каже шістьлітня Марійка.

— Чому?

— Бо мені каже, що я велика дівчина, а кухарці говорить: „Ти маленька дитиночко"!

—о—

Праця та капітал.

— Яка є ріжниця між працею та капіталом?

— Така: Коли я позичу тобі сто долярів, то це буде льоката капіталу. Колиж я попробую відібрати тих сто долярів назад від тебе — то назвемо це працею.

В. Кедровський.

БОРОТЬБА З ПОГРОМАМИ НА УКРАЇНІ

(5)

Перший зорґанізований погром у широкому розмірі на Україні перевів російський Другий Ґвардейський корпус, який на Поділлю випалив та пограбував сімнацять українських сіл. Крім того російська занархізована армія громила й грабувала ріжні українські державні склади, грабувала й насилувала масово українське населення по всіх закутинах України, а поза Україною в деяких українських кольоніях Сибіру, Поволжа й навіть Туркестанського краю, чи, наприклад на Кавказі над рікою Муґань, відбулися погроми українських кольоністів. Українці, втікаючи від погромних звірств московських банд уже в часах уряду Керенського, масово втікали з Московщини на Україну. Пізніше, підчас пореволюційної окупації України Москвою та Польщею, ввесь час провадили зорґанізований погром українського населення на цілій Україні ріжні добровольчі армії та червона армія, а з другої сторони польська армія. В анархії революційних подій та в боротьбі України з її державно-національними ворогами українське населення терпіло страшні погроми й нарешті зазнало тяжкого розгрому. Систематичний погром українського населення точиться й досі на всіх українських землях. Правда, він відбувається в ріжних формах, але скрізь однаково він лютий і тяжкий.

Отже, починаючи від часів тимчасового російського уряду, російська армія на Україні провадила погром українського населення, а разом з тим і жидівського. Тому, що це сталось на Україні, Жиди свій погром цілковито зачислили на рахунок української влади та українського населення, не дбаючи про те, щоб розібрати й відшукати дійсні причини погромів та їх виновників. З цього дослідники жидівських погромів зробили помилкове рішення, яке фатально відбилось на українсько-жидівських відносинах, коли з прихильного, хоч, правду кажучи, пасивного, відношення до українського національного руху деякі партії й верстви жидівства стали в лави його активних противників. Це ще більше загострило траґедію цих двох народів на Україні, яка болючо бє обидві сторони на користь і радість спільного ворога Українців та Жидів, котрий є реакційним по своїй істоті — всеодно, під якою маскою він виступає: чи чорносотенного московського офіцира, чи централіста московського демократа, чи під пятикутною зорею московського комунізму.

Анархія на Україні в тих часах, коли українська влада ще лише старалася, переборюючи ріжні трудноші формального й фактичного характеру, взяти владу в свої руки, все поширювалась і зростала. Тому вже 29 вересня 1917 року російський уряд на свому засіданню під головуванням Коновалова ствердив, що по всій Росії анархія зростає, а на півдні, де масово мешкає жидівське населення, до неї прилучаються жидівські погроми. В протоколі цього засідання уряду говориться: „Анархія росте. В цілому ряді міст відбулися заворушення й погроми на ґрунті головно харчової невпорядкованости. Ці заворушення часто, особливо на півдні, прибирають антижидівський характер. Замітну ролю в керуванню заворушеннями в деяких місцях відограють діячі „Союза Русскіх Людей", котрі розповсюднюють летючки з закликом до жидівських погромів та відозви монархічного порядку".

Ті бувші члени монархічних орґанізацій були мабуть ще в більшій мірі ворогами українства ніж жидівства. Вони також уперто й завзято боролися з українським національним рухом, навіть переодягаючися в червоний большевицький плащ, щоби в комуністичних лавах боротися з ненависними їм сепаратистами.

Ще раніше, при кінці червня, відбувся в Петербурзі перший всеросійський зїзд совітів, який занявся справою поширення погромної аґітації на всьому терені Росії. Цей зїзд ухвалив ось-таку постанову:

„1. Віковічне обезправнення Жидів у Росії й антисемітське нацьковування проти них, що було одним з головних засобів царизму в його боротьбі за владу, набрало особливо дикого характеру в часах війни. Все це встигло впустити їдь ненависти, ворожнечі й недовіря до Жидів у широкі народні маси.

„2. Не маючи сили добитися повороту старого ладу в отвертій боротьбі, контрреволюція прагне використати ці темні забобони мас, відтягнути їх від дійсних причин кризи, яку переживає країна. Контрреволюція прагне дати вихід стихійному незадоволенню мас і глухому буренню їх у протижидівському напрямку.

„3. Ця протижидівська аґітація, що часто маскується радикальними гаслами, уявляє собою страшну загрозу й для всього революційного руху в краю, бо вона загрожує затопити в братній крови все діло визволення народу й покрити революційний народній рух незмивним соромом".

Отсе знову чергове свідоцтво компетентного російського революційного орґану про джерела погромної аґітації. Нарешті вже у вересні, на передодні большевицького перевороту, Всеросійський Центральний Виконавчий Комітет Совітів ухвалив таку постанову:

„У ріжних місцевостях Росії натовпи озвірілих, темних, часто затуманених спіртом людей, котрими керують і котрих нацьковують темні особи, бувші поліцаї та кримінальні злочинці, громлять, грабують, насилують та вбивають. Цей погромницький рух, що широкою хвилею розлився по Росії, криє в собі велику небезпеку для всієї справи революції, приводячи до повної анархії й остаточного розкладу державу та до крівавих сутичок, звірячих насильств над мирними й у нічім неповинними мешканцями".

Як бачимо, корені новітніх жидівських погромів знаходяться далеко поза межами українського національного руху й свідомого українства. Вони лежать у страшній спадщині царизму, й були часи, коли навіть большевицька влада не могла з ними справитися, а на її території відбулися численні жидівські погроми, доконані не лише темними масами, але й реґулярними частинами червоної армії.

Очевидно, що погромної зарази з тіла народнього не можна було усунути ніякими рішучими заходами в короткому часі, а на це треба було певного часу, якого українська влада не мала. Від самого початку революції 1917 року, як тільки почала орґанізуватись українська національна влада, їй довелося мати діло з масами, дуже розложеними й розаґітованими та занархізованими. Треба було переводити поспішну орґанізацію апаратів влади й робити це проти волі центрального російського уряду та проти опору його аґентів на місцях. В той самий час доводилося вести важку, зпочатку внутрішню, а потім зовнішню війну з усіми численними ворогами, які боролися проти українських національно-державних змагань. Тому не диво, що не стало сили в українського уряду справитися з масами. Йому не лощастило недопустити не лише до погромів, але й не пощастило втриматися при владі і, як бачимо, зорґанізована нашвидко українська держава впала жертвою окупантів і внутрішньої анархії.

Отож висуваючи обвинувачення проти української влади та українського народу в погромах, треба не забувати, що ні українська влада, ні сам нарід не змогли оборонити свого права на власну державу. Вони впали жертвою непереможних для них обставин. Але тут зявляється питання, чи дійсно боролась українська влада та українське свідоме громадянство проти анархії взагалі та проти погромів зокрема.

Ось на це питання я хочу дати відповідь у дальших своїх замітках.

* * *

Як ми вже бачили з поданої вище протипогромної відозви Української Центральної Ради, їй уже від перших кроків своєї діяльности довелося занятися справою погромів та погромної аґітації на Україні. Від того часу було видано багато відозв і наказів не лише Центральною Радою та центральними орґанами влади, але й місцевими українськими представниками влади та місцевими орґанізаціями. Я тут їх не можу подати всіх, бо не маю при собі свого архіву. Думаю, що це буде чиїмсь завданням зібрати всі документи в цій справі та звести їх докупи. Історія жидівських погромів на Україні мусить бути написана не лиш одною стороною, Жидами, але й стороною українською, бо ці погроми для України не менше страшні й болючі, ніж для самого жидівства. Мусимо нарешті прийти до того, що будуть досліджені всі причини погромів, щоб раз назавжди зчеркнути їх зі сторінок майбутньої історії українського народу.

(Далі буде).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ВІЛКС БЕРРІ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що звичайний мітінґ відбудеться 2 липня, в неділю, зараз по С. Божій, в гали парафіяльній. Повинністю є кождого члена прийти на цей мітінґ і вирівнати свої залеглости. Довгуючі будуть суспендовані. Пригадується членам, що в неділю 9 липня буде похід до церкви з нагоди нашого патрона. Котрий член не прийде, буде платити кару після статута. — Петро Маліборський, секретар.

— Пане доктор, чого ви скорше зреклисяб: жінки, чи вина?

— То залежить від віку.

ТЕАТРАЛЬНИЙ РЕПЕРТУАР

ДЛЯ БЛИЖНІХ, драма на 4 дії, Я. Косовського, (13 осіб) .... 30 ц.
СОТНИКІВНА, пєса в 5 діях, з історичної повісти Богдана Лепкого. „Сотниківна", перероблена для сцени Олексою Скалозубом, (15 осіб) .... 40 ц.
ЗРАДА, історична драма на 3 дії з часів Гетьмана Мазепи (8 осіб) .... 35 ц.
ДАНИЛО ЧАРІВНИК, або Вратоване Супружжа, комедія на 4 дії зі співами (5 осіб) .... 25 ц.
ВОЄННА ЗАВЕРУХА, трагекомедія на 4 дії зі співами (6 осіб) .... 25 ц.
ДВА ДОМИКИ И ОДНА ФІРТКА, комедія в 1 дії, Л. Лотоцького (8 осіб) .... 15 ц.
МАРКО СПОТИКАЙЛО, комедія на 4 дії, написав П. Франко (10 осіб) .... 35 ц.
АМЕРИКАНКА, комедія на 3 дії, В. Павлусевич, 5 женщин і 2 мужчин .... 35 ц.
ЧОРТЕНЯ, комедія в 3 діях для аматорських гуртків, И. Ярославич, 6. жен. 5 муж. (Чортеня написане в цей спосіб, що можна його грати як хто хоче, в 1-ній або в 3-ох діях) .... 30 ц.
ВЕРТЕП, пєса на три дії, М. Підгірянка .... 25 ц.
ЛЮБОВНІ ПРИГОДИ, комедія на 2 дії, Ост. Цюка. (Осіб 5) .... 15 ц.
КОВІТНІ ЧОРТИ, комедія в чотирох діях, нап. А. Данко. (Осіб 16) .... 35 ц.
ПАВУКИ, комедія на три дії, нап. Ярославенко. (Осіб 11) 35 ц.
СТРАЧЕНЕ ЖИТТЯ, пєса із селянського життя, на три дії, 4 осіб .... 15 ц.
СРУЛЬ НАТЯГАЙЛО, написав А. Данко, комедія в двох діях (7 осіб) .... 25 ц.

Замовлення слати до:
"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

РЕДАКТОР БЕЗ РУК.

Ногою писана ґазета, це без сумніву рідкість, може одинока в усьому світі, яку можете бачити лише в Празі, столиці Чехословаччини.

Ґазета називається „Наша Боротьба", а редактором її є безрукий інвалід Франтішек Філіп. Ґазету видає товариство інвалідів. Заступає справи безруких, безногих, сліпих і всіх тих, яким фізичні недостачі перепиняють без труду пробиватися крізь життя.

Франтішек Філіп взагалі цікава людина праського життя. Як малу дитину без рук приняли його до Бакульового інституту в Празі. Інститут оснував професор Бакуля для багатших дітей. В цьому інституті новими педаґоґічними методами нещасливі діти вчаться не лише занять, а й узагалі підносять свій культурний рівень. Співацьке товариство, якого членами є самі діти з ріжними фізичними недомаганнями, прославилося не лише в Чехії, а відоме по широкому світі, Неодин вихованець Бакулі став спосібним до праці й так є пожиточним членом суспільности.

Франтішек Філіп так вправив свої ноги, що ними робить усяку працю, яку інші люди роблять руками. Він не лише, що сам зодягнеться зовсім власними ногами, защіплює ґузики, вяже краватку, а робить іще багато інших „ручних", у його випадку „ніжних" робіт. Філіп научився ногами писати на машині й сам веде торговельну кореспонденцію в своїй невеличкій крамниці, в якій сам продає товар.

Тепер до ріжних робіт того безрукого феномена долучилася ще й ґазетярська робота. Коли в Празі основували товариство людей з фізичними недомаганнями, Філіп став пожиточним членом товариства. До часопису писав нераз фахові статті, в яких описував свої досвіди про ґімнастику ніг, як вчитися ріжних занять і т. д. Тепер Філіп став начальним редактором згаданого часопису. Оповістка про це, що він перебрав службу, каже таке:

„Сьогоднішнє число вийшло як перше з моїх ніг, бо рук не маю, тому прошу вас, щоби ви зараз не притикували моєї праці..."

На іншому місці каже своїм передплатникам: „Редакторське перо, воджене моєю ногою, писатиме вам статейки, даватиме вам поміч і пораду..."

Певно, ще ніодин начальний редактор не звертався з такими словами до своїх читачів.

Теж недуга.

— Що вам долягає?
— Нерви... моєї жінки.

ТАМ, ДЕ РОСТЕ КАВЧУК.

(За Йосифом Томасом).

Вперше побачив я Малайський півостров, як англійський корабель „Еленґа", що плив з Рангуна до Сінґапору, причалював до пристані острівця Пульо Пінань на західньому побережу півострова. Ззаду зпоміж ранніх мрак виступали низькі сині гори, потім показалися за ними вищі гори, а як сонце зійшло вище, видно було безконечні ліси, що вкривали узбіча гір. З чердака корабля виглядали вони таємничо, зовсім так, як їх чужинець уявляв собі на основі прочитаних авантурничих книжок. Спогад шкір леопартів, тигрів і вужів, що їх продають китайські торговці в портових містах південної Азії (вони певно походили з тих лісів) доповнював образ, утворений трохи передчасно. Врештою всі такі звірі дійсно живуть у джунґлях (ті джунґлі було видно з корабля), одначе тікають чимраз далі перед чоловіком, який тут крок за кроком здобуває землю, щоби з неї збирати найціннійший дар малайської природи — кавчук.

Одначе справжня джунґля, що сплівається в непрохідну сітку ростинности, сягає подекуди аж до самих залізничих шин. Зновуж подекуди розступається в урожайну рівнину, вкриту рижовими полями або кавчуковими та кавоми, або кавчуковими. Часом поїзд їде багато годин поміж рівнесенькими, сіраво забарвленими пнями кавчукових пальм. Міліони їх ростуть здовж залізничих шин, правильними рядами. Кождий пень який метер від землі нарізаний споперек і з тієї рани тече цінний сік у посудину.

Та ті гарні стрункі пні мають кілька неприятелів. Це передовсім білі мурашки. Вони ушкоджують коріння пальм. Далі тайфуни, неоглядні доглядачі, а головно біржі. Коли наслідком надпродукції ціна кавчуку дуже низька, багато плянтацій опустіє, а тисячі туземних робітників не мають праці.

З головного міста малайського союза, Куаля Люмпур, не далеко до найбільших кавчукових плянтацій в Селянґорі. З малайського кавчука роблять губки до миття, підошви, обцаси, ґуму до жвякання, вужі (гидранти до води), рури, ґумові плащі, охоронні рукавиці, пневматики до авт і коліс, кальошки, футбол і багато інших предметів. Від діточого жвача аж до штучної старечої щоки все наше життя стрічається з кавчуком. Пробують теж дороги по великих містах заливати ґумовою масою, щоби не було гуку.

Дві-три години авто їхало під гору, а з гори доброю дорогою між рядами кокосових і кавчукових пальм і інших тропікальних ростин, що на око робили рай з тієї країни. Від червоної барви дуже врожайної землі відбивала темна зелень дерев і корчів, яким дощова пора, що недавно скінчилася, додавала свіжости. Пів року буде тепер день-у-день пражити сонце, зелень зівяне та всохне, доки не почнуться перші зливи, що знову будуть звохчувати висохлу землю.

Рівно, правильно виміряні ряди дерев доказували, що ця безмежна потопа зелені повстала з людської волі та що ця усмирена природа росла тут для якоїсь цілі, яку їй визначив чоловік. Здовж залізниці, а далі на сотки миль у глубину краю росли кілька міліонів пальм.

На просторому зрубі стояли лише кілька самітних дерев, а під ними людські хати. Був тут „бунґалов" управителя плянтації, обведений широкою верандою, якій вистаючий дах з гнутої бляхи додавав тіни та сутінку. Побіч у саді росли дерева манґо з сочистими овочами, дерева папая з найгарнішими тропікальними овочами, банани, ниви ананасів, а навіть і редьковця, щоби пригадувала Англійцям їх батьківщину.

Біля головного „бунґалов" стояли кілька домиків для службовців, подальше була фабрика в якій машини переробляють сік кавчукових дерев. Кілька Англійців жили тут посеред зелені, що своєю буйністю одушевляла туриста, одначе одноманітністю барви та недостатком життя, якого потребує культурна людина, затроювала життя тим, що мусіли тут жити.

ІДЕАЛЬНА ЖІНКА МУСИТЬ БУТИ ТАТУОВАНА.

Анґлійський подорожник Мекінтош оповідає свої пригоди в муринських селах південної Африки.

Вейтер невеличкої гостинниці в Сан Ґаетано, одної з найстарших твердинь Портуґалії в південній Африці, згодився бути провідником Смитборнз по селах племени Вандан. Мурини ті вірять, що вони є потомками біблійного Давида.

Провідник-вейтер уже на другий день нашого побуту в Сан Ґаетано вибрався з нами в напрямі Беіра. Після тяжкої переправи в лектиках (носилках) баґнами та поміж кущі манґро дійшли ми до мети. Тут ми переконалися, що наймогутніший з монархів не робить стільки труднощів при визначуванні авдієнції, як муринський ватажок з роду Вандан, який бере участь у церемонії татуування дівчини з його роду. Склалося так, що саме того дня пильно стерегли воріт міста.

Делеґація, що в нашім імени вибралася до ватажка, вернулася з повідомленням, що мусимо підждати ще кілька днів — бо так довго триває церемонія татуування дівчини з роду Вандан. За ті дні довідалися ми дещо про татуування.

Отже передовсім татуування не є прикрасою, як думають чужинці. Найідеальніша красуня, одначе не татуована, не булаб у силі доказати того, що юнак із роду Вандан оженився з нею. Туземці вірять, що ті знаки, випалені на тілі молодої жінки розпаленим до червоности камінем виганяють із неї все зло та хоронять її перед спокусами. Дівчина, яка згодиться, щоби їй випалили на грудях потрійний ряд знаків, втішається виїмковим успіхом.

Молодиці з роду Вандан піддаються ще болючішій операції. Їм натинають тіло менше більше 10 цм. глибоко й довго здовж обох клубів.

Коли вкінці приняв нас ватажок, ми не вміли пояснити собі, чи ввічливість, яку він виявляв для нас, була рекомпензатою за вичікування, чи хотів показати нам, що рід свій виводить від Давида. Після добірного пиру, даного в нашу честь, прикликав ватажок наймолодшу дочку, та сказав їй відспівати стару, бо більше як 2-тисячлітню пісню, що прославляла діла їх предка Давида, який вбив грізного велитня влучним стрілом із пращі і вратував увесь свій рід.

Завдяки помочі нашого провідника та перекладача, скромного вейтера з портуґальської гостинниці в Сан Ґаетано, вспіли ми — каже Мекінтош — познайомитися ближче з таємним племям Вандан, про яке в Беірі оповідають ріжні фантастичні оповідання.

Обманство.

Один Шотляндець виграв на добродійній льотерії візок і коника. Замісць радіти, пішов сумний, похитуючи головою. Мимрив під носом: „Я знав, що в світі самі обмаства!"

— Якто?! — спитав сусід.

— А ось — де батіг до того коника?

—o—

Розуміє.

Жінка (до чоловіка, який що вечора виходить до каварні або клюбу): Ти не розумієш того, як то страшно що дня вечором остатися самій вдома.

Чоловік: Розумію й тому що вечора виходжу.

Степенування.

— Хочу мому вуйкови зробити дарунок: дати йому пятьдесять циґар. Як думаєш, чи інший дарунок урадував би його більше?

— Так, сто циґар.

—o—

Тітка Евлялія глуха. Недавно я вийшов з нею на прохід здовж залізничого шляху. Надїздить поїзд, чути пронизливий свист.

Тітка на це зворушено:

— Ах, як любо, зараз пізнати, що вже весна: сверщки відзиваються.

—o—

— Де ти подів цю папуґу, що я тобі подарував тому два тижні?

— Я зарізав, всмажив і зїв.

— Що?! Зарізав? Такого гарного, дорогого птаха, що вміє говорити наче людина!

— А чому вона не сказала, що вміє говорити?

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ.

(77)

Досить довго їхала ця дивна „кіннота" через густі ліси, поки вона дібралася до величезного озера. Тут горібси подалися здовж берега озера в те місце, де, здавалося, були найнижчі береги озера. На цьому місці всі спинились, а до них приєдналися ще ті горібси, які вийшли з найближчого ліса. Ці нові для вязнів горібси мало звертали на них увагу, а щось переговорювали з приїхавшими горібсами. Один з горібсів підійшов до Джесона й стягнув його з горобора.

Усіх вязнів підвели до самої води. Тут Джесон Ґрідлі побачив незвичайну й страшну для нього картину. Він бачив, як кождого полоненого обнимав ззаду один з горібсів одною рукою, а другою міцно затискав своїй жертві рот і ніс. Потім, горібс кидавсь у воду разом зі своєю жертвою й зникав там без сліду. Так зникли під водою всі три пірати, потім і Тор. Ґрідлі бачив свою неминучу загибіль, але не міг ратуватися й покірно віддався в руки горібса.

Горібс міцно притиснув його до себе, а ще міцніше затулив рукою ніс і рот Ґрідлія. В Ґрідлія сперло дух у грудях, коли він почув, що вже попав усім своїм тілом і з головою під воду. В памяти в нього мутилося й він почув, що тратить притомність. В ухах щось гуло й часами немов з гармат било. Ґрідлі ще чув, як тіло його доторкнулося до мулястого дна ріки й трохи поволоклося по нім, а потім уже нічого не чув. Він стратив память.

В підсвідомости Ґрідлія прокинулося бажання дихнути свіжим повітрям на всі груди. Він несвідомо відкрив рот і почув, що в його легені вриваються струмки повітря, а не води. Дихнувши глибоко кілька разів, він почав приходити до себе й нарешті почув, що прийшов до памяти. Та навкруги було всюди темно, ніби хтось виколов йому очі. Він чув, що лежить на якомусь болоті, але нічого не бачив; лише чув чиєсь легке сопіння і шипіння болота.